

Internasjonal Kvinneliga
for Fred og Frihet
Grunnlagt i Haag 1915

fred og frihet

Desember 2002

Nr. 4/63. årgang

Jane Addams, Nobels fredspris 1931

Av innholdet nevner vi: Internasjonal protest mot militarisering av verdensrommet. De nyeste oppfinnelser av krigsvåpen. Rapport fra Johannesburg. Intervju med Fakhra Salimi. Afrikanske kvinners fredstog. Petit av Kjersti Scheen. Minneord om Elise Hübert. Dikt av Gerd Grønvold Saue. Faste spalter.

fred og frihet

Utgiver: Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet, Postboks 8810 Youngstorget, 0028 Oslo

Norsk seksjon av :

Women's International League for Peace and Freedom (WILPF)

Trykkeri og sats: Tøyen trykk A/S, Oslo

Leder

Tsjetsjenia har igjen blitt førstesideoppslag i media. Denne gangen på grunn av gisselaksjonen i et teater i Moskva. En bortgjemt og bortglemt krig ble dratt fram i lyset. Etter at de russiske soldatene trengte seg inn i teateret med gass som tok livet av noe i overkant av 100 personer, var det ikke mer å skrive om, og vi var tilbake til vår lille hjemlige hverdag og kampen om budsjettet.

Gisselaksjonen kan sees på som et resultat av manglende vestlig innblanding etter mange år med krig og direkte trakassering av det tsjetsjenske folket. Vi har sett det mange ganger før andre steder. Store deler av Afrika står i brann. Tiltakene for å hindre eller å stoppe krigene er minimale i forhold til tiltakene for å vedlikeholde dem, nemlig de vestlige interessene i å sikre seg kontinentets ressursrikdom. Vi så det også i Kosovo hvor den albanske befolkningen og dets ledere bønnfalte Vesten om hjelp, mens de overlevde hverdagen med undertrykkelse og forfølgelse gjennom ikkevoldelige aksjoner og etablering av alternative institusjoner. Men det er grenser for folks tålmodighet. UCK, den kosovoalbanske geriljaen, fikk voksende oppslutning og dermed var den voldelige konflikten et faktum.

Hvorfor har ikke verdenssamfunnet reagert på situasjonen i Tsjetsjenia? Hvorfor aksepteres russernes daglige overgrep mot dette folket? Jeg innbiller meg for eksempel at norske myndigheter er bekymret over situasjonen. Problemet er bare at her handler det om storpolitikk. Før 11. september handlet det om at russerne ble tatt inn i varmen. Vesten var avhengig av å ha dem med på parti, som for eksempel for å finne løsning på Balkan og NATOs utvidelse østover. Etter 11. september handler all stormaktspolitikk om krig mot terrorisme, og da er også Russlands krig mot sin terrorisme blitt akseptert så lenge det ikke snakkes høyt om.

Fredsavtale ble inngått mellom Russland og Tsjetsjenia i 1996, en avtale som begge parter kunne leve med politisk. Som en del av avtalen skulle Russland bidra til å bygge opp landet igjen etter to år med krigsødeleggelser. Denne delen ble

ikke fulgt opp. Tsjetsjenia ble hjemsoekt av kriminelle bander som blant annet drepte og kidnappet utenlandske hjelpearbeidere. Samtidig fortsatte ekstremister geriljakrigen. Så kom bombene i boligblokkene i Russland på slutten av 1990-tallet. Hvem som bombet er fortsatt uopplært. Tsjetsjenerne fikk skylden. Men spor har også gått i retning av etterretningstjenesten i Russland. Uansett benyttet den nyvalgte lederen Putin anledningen til igjen å gå til militært angrep. Og siden har russiske militære styrker vært i Tsjetsjenia – i stedet for å skille "snørr og bart".

Det fantes alternativer. Russerne kunne ha fylt sin del av avtalen. De kunne ha skilt mellom folket og det folkevalgte styret fra kriminell virksomhet og ekstremistisk geriljavirksomhet. Vestlige land kunne ha støttet opp om en slik prosess og bidratt langt mer aktivt i gjenoppbyggingen av Tsjetsjenia. OSSE, som hadde noen få observatører i regionen, kunne ha blitt styrket.

Så valgte man altså å se på hele folket og dets ledere som kriminelle. Er det ikke slik at en faktisk ber om terrorvirksomhet på denne måten?

Ellen Elster

Innhold:	side
Fakhra Salimi: Maktens logikk	3
Edel H. Beukes: Militarisering av verdensrommet	4
Berit Ås. Rosalie bertell, bokomtale	5
Edel H. Beukes: Verdenstoppmøtet i Johannesburg	8
Ellen Baalsrud: IEC-møte på New Zealand	9
Ellen Alexandra Lothe: Intervju med Fakhra Salimi	10
Edel Havin Beukes: Afrikanske kvinners fredstog	11
Kjersti Scheen: Den sterkeste gutten i klassen	12
Mari Holmboe Ruge: IKFF i Libanon	13
Minneord om Elise Hübert	14
Sidsels plukk	15
Hans Prestbakmo: Mauken-Blåtind, et sjokk	16
Gerd Grønvold Saue: Dikt til Fredsmarsjen 1982	17
The International Human Rights Marsh	17
Guri Tambs-Lyche: Krigsleketøy	17
Sidsel Andersen: Jane Addams	18
Sidsel Andersen: Kvinnemuseet på Kongsvinger	18
Nytt fra avdelingene	19
Bokanmeldelser	20
Opprop: Hent dem hjem	22

Deadline for nr. 1 : 10.2.03

Maktens logikk

Fakhra Salimi er leder for MIRA-senteret for innvandrerkvinner. Fra henne har vi fått denne artikkelen som sier litt om hvordan noen innvandrerkvinner ser på dagens krigerske situasjon

2002 vil gå inn i historien som året da maktforholdet mellom minoriteter og majoritetsbefolkningen ble ytterligere forskjøvet og majoritetens fordommer ble forsterket. Minoriteter i Vest-Europa og USA har opplevd strengere kontroll, og deres lojalitet til landene de bor i, er blitt mistenkeliggjort. Mange har følt en voldsom maktesløshet og hatt vanskelig for å håndtere hverdagspresset.

Etter 11. september 2001 har mye endret seg. Grensekontrollen er styrket i alle vestlige land, også i Norge, og regjeringen har lagt frem en rekke nye lovforslag som sies å være imot terrorisme. I hverdagslivet er vanlige folk blitt mer skeptiske til svarte mennesker, særlig muslimer. Vi opplever en sterk krigsvilje blant mange vestlige ledere, og denne begrunnes med ønsket om å destruere masseødeleggelsesvåpen som land som Irak har klart å produsere uten "tillatelse" fra mektige nasjoner. Makthavernes logikk for å fremme fredelige løsninger på de alvorlige konfliktene i verden i dag, er å ødelegge ved å gå i krig.

I dag er det hovedsakelig ett land, USA, med sine allierte i Europa og Israel, som dominerer militært i internasjonal sammenheng. De har kjernefysiske våpen, kjemiske våpen og kunnskap og kapasitet til å produsere masseødeleggelsesvåpen. De selger våpnene til de landene de selv ønsker. Videre har de muligheter til å bruke

dem i det de kaller "krigen mot terror", uten noen form for godkjennelse fra FN ¹⁾. Selv om FN i noen tilfeller reagerer på USAs opptreden som verdenspoliti, ser det ut til å ha liten innvirkning på landet eller dets europeiske støttespillere: De fortsetter å demonstrere sin politiske og militære overlegenhet uten frykt.

Retorikken den amerikanske presidenten bruker i sitt "korstog" mot de "onde", er at land som Irak truer den "frie verden". Derfor burde de heller ikke ha tilgang til masseødeleggelsesvåpen. I debatten er det imidlertid ingen som spør hvilke land som i historisk sammenheng har benyttet kjernefysiske våpen og andre masseødeleggelsesvåpen. De amerikanske regjeringene har en grusom historie når det gjelder bruk av atomvåpen, vi husker fortsatt Hiroshima og Nagasaki, og det er også det landet som produserer flest masseødeleggelsesvåpen i verden i dag. USA ser ut til å ha blitt den eneste supermakten som styrer verdens orden, både politisk og økonomisk. Landets ledere definerer seg selv som siviliserte og frihetselskende, og hevder derfor også retten til å bestemme over andre lands styringsformer og utvikling. Det finnes imidlertid mye skepsis blant vanlige folk, både i Europa og USA, overfor sine regjeringers politikk, og det er disse menneskene som kommer til å velge sine ledere i fremtiden. Det hviler derfor et

stort ansvar på folk flest dersom de vil at demokratiet skal fungere som et system for frigjøring.

Mennesker med røtter i landene som er blitt angrepet av eller trues av angrep fra amerikanske militærstyrker, er ikke likegyldige til hva som skjer. Når det bombes i Afghanistan, eller når norske myndigheter sender sine tropper for å støtte de amerikanske militære styrkene, føler afghanske kvinner en smerte på vegne av sitt folk. Den samme smerten opplevs av palestinske, irakiske og mange andre minoritetskvinner. Det er viktig å understreke at de fleste mennesker med minoritetsbakgrunn ikke støtter fundamentalistiske regimer i sine opprinnelsesland. I mange tilfeller har de selv vært ofre for diktaturers brutalitet og blitt fratatt muligheter til å etablere seg i sine egne hjemland. Mange av disse autoritære regimene, inklusive Saddam Hussains, har vært støttet av vestlige land fordi de har tjent deres økonomiske, militære og politiske interesser.

Minoritetskvinner sympatiserer og føler med uskyldige mennesker som er ofre for det store maktspillet. Det er imidlertid vanskelig for dem å uttrykke sin smerte av frykt for å bli anklaget for å støtte terroristene. Mange minoritetskvinner terroriseres hver dag av mediene, på arbeidsplassen, i nabolaget eller på offentlige steder først og fremst på grunn av hudfargen, sitt annerledes utseende, kles-

INTERNASJONAL PROTEST MOT MILITARISERING AV VERDENSROMMET

Hvert år blir det avholdt demonstrasjoner og møter i flere land i begynnelsen av oktober for å markere protest mot militariseringen av verdensrommet.

Den internasjonale markeringen koordineres av Global Network Against Weapons and Nuclear Power in Space (GN) som ble opprettet i 1992. Bruce Gagnon som er koordinator sier:

"Romkrigen er allerede startet. Pentagon bruker NASAs miljøsatellitter til planleggingen av angrep og valg av våpen til krig i Afghanistan og Irak. Militære satellitter dirigerer nye høyteknologiske våpen til å treffe mål på bakken. Det såkal-

te sivile romprogrammet er overtatt av de militære som ønsker å sette ut våpen i verdensrommet og som kan gi USAs romkommando full kontroll og herredømme over jorda til fordel for flernasjonale selskaper."

Han sier videre: "Å utsette våpen i verdensrommet vil skape et våpenkappløp som vil gjøre livet på jorda enda mer utsatt og vil bare tjene våpenprodusentene. Kostnadene til slike Star War planer vil være enorme og vil gå utover andre sektorer i samfunnet som helse, utdanning, omsorg for barn, miljøinnsats og sikkerheten."

I Oslo arrangerte Internasjonal kvinneliga for fred og fri-

het sammen med Norges fredsråd et åpent møte i Nobel-instituttet 2. oktober med tittelen:

"Hvordan unngå våpenkappløp i rommet". Hovedtaler var Regina Hagen fra INESAP i Tyskland.

Stortingsrepresentant Kjetil Bjørklund (SV) og forsker Morten Bremer Mærli hadde forbedrede innlegg til diskusjonen. Edel Havin Beukes var møteleder og Fredrik Heffermehl åpnet møtet.

IKFF planlegger et temahefte eller et spesialnummer av *fred og frihet* der disse spørsmålene og noen av innleggene på møtet taes opp i hele sin bredde.

drakt osv. Det er maktens logikk å fremstille ofre som potensielle forbrytere og straffe dem før de har begått en forbrytelse. På maktens språk kalles det forebyggende arbeid mot terrorismen.

Hvor lenge kan det fortsette på denne måten? Fokuset på kulturelle konflikter mellom minoriteter og majoriteten i hverdagslivet tar ofte oppmerksomheten bort fra de virkelige problemstillingene som fattigdom, økonomisk urettferdighet, rasisme og mangel på politiske rettigheter. Det ser ut til å være lettere å legge vekt på religiøse og kulturelle konflikter og fremme assimileringsspolitikk, enn å utfordre etablerte nasjonale og internasjonale maktrelasjoner, normer og verdier som ekskluderer minoriteter og undergraver mangfoldet i alle samfunn. Det er også tid for å se den in-

ternasjonale situasjonen i sammenheng med de nasjonale forholdene for minoriteter, innvandrere og flyktninger. Vi påvirkes alle av det som skjer internasjonalt, og det er derfor nødvendig å forstå kompleksiteten i hvordan det påvirker dagliglivet vårt. Det er også viktig at vi utfordrer maktens logikk og gjeninnfører rettferdighetens rasjonalitet. Å drepe uskyldige mennesker er ikke historie, det foregår drap i Palestina, Afghanistan og i mange andre deler av verden i dag. Dessverre er vi ikke i stand til å se det, på samme måte som vi ikke var i stand til å se det i nazi-Tyskland før krigen.

Jeg vil gå så langt som til å si at i dag er Asia, Afrika og Sentral- og Sør-Amerika økonomisk kolonialisert. Dagens kolonialister har en mye sterkere hær, og de har støtte fra maktelitene i de kolonialiserte

økonomiene. Men flertallet av befolkningen lider av sult, sykdom og mangel på grunnleggende menneskerettigheter som trengs for å kunne leve et anstendig liv. I dag lever ikke folk flest i isolasjon. Gjennom mediene, særlig TV, ser disse fattige menneskene kontrasten mellom egen situasjon og de rikes liv i overflod. Frustrasjonen bygger seg opp, og mange får utløp for sin frustrasjon ved å engasjere seg i ekstreme organisasjoner. Er det ikke på tide at vi tenker gjennom og begynner å handle for å motvirke den grusomme urettferdigheten, og gjeninnfører verdier som solidaritet og likhet? Og er det ikke på tide å utfordre maktens logikk som vrir og vender alt i undertrykkerens favør, og arbeide for frihet og rettferdighet?

1) Artikkelen er skrevet før det siste vedtaket i sikkerhetsrådet.

De nyeste oppfinnelser av krigsvåpen

Av Berit Ås

Rosalie Bertell

Rosalie Bertell skriver om hvordan vi nå ødelegger selve støttesystemet for rehabilitering av moder jord. Hun legger hovedansvar og skyld på det militære system, men kritiserer sterkt de multinasjonale selskapene som raner ressurser fra jordsmonnet, som forgifter luft, vann og jord med kjemikalier for å fremme et forbruk i den rike verden som overgår jordas evne til å bære åket.

Selv om det er dette som er hovedbudskapet så har hun et optimistisk i tillegg: Det nytter, sier hun, med lokale aksjoner og tiltak. Hun understreker deres ENORME betydning, fordi skader som i første omgang ser ut som noe AVGRENSET, i neste omgang vil føre til at vi ser hvordan det er forbundet med en større politikk, enten det er byens, statens og provinssens, nasjonens, regionens eller klodens. Hun tror på en oppvåkning. På samme side sier hun at hun bare har nevnt noen av de tusener av fremsynte organisasjoner som arbeider for miljøet. Men så viser hun til to merkverdigheter:

1: At hun fra antikjernekraftbevegelsen, som nå er over 50 år, aldri har hørt en god analyse av miljøproblemer forårsaket av militær forskning og

Dette er egentlig en anmeldelse av en bok av Rosalie Bertell, men det er i virkeligheten en veldig viktig artikkel om de nyeste oppfinnelsene av krigsvåpen, derfor presenterer vi den på denne måten. Boken er "PLANET EARTH: THE LATEST WEAPON OF WAR" av Rosalie Bertell

utvikling, eller en god analyse av miljøet brukt som et militært våpen. 1)

2: At miljøbevegelsen, på den annen side, først og fremst ser på de multinasjonale selskapenes virksomhet, - men at de står for uhyre lite av analysen av den kolossale effekt krig har på miljøet.

Det er ved annen og tredje og flere gangers lesing at all den dokumentasjon hun har framstår som åpenbaringer og store A-HA opplevelser. Det er gjennom tre hovedavsnitt hun fremmer sitt advokatur:

I den første delen av boka tar hun utgangspunkt i det siste 10-års kriger i det tyvende århundret. Som Noam Chomsky i boka Propaganda og Offentlighet (Forlaget Oktober 2002), påviser hun hvordan ordet "humanistisk intervensjon" er misvisende, men blir brukt overfor sivilbefolkningene i angrepslandene for å forlede dem til å tro at de er med på noe prisverdig. Hun gjennomgår alle de mulighetene USA og NATO hadde hatt for å avverge krigsutbrudet i Kosovo. Og det er også flere enn det som tidligere ambassadør og stortingsrepresentant, Venstrepartilederen Gunnar Garbo har påpekt: Det er mange ting hun belyser ved Kosovokrigen: at det forut for invasjonen var på-

ført landet en enorm økonomisk krise fra det internasjonale pengefondet (IMF). At da IMF's krav om overgang til full markedsøkonomi og fjerning av solidariske velferdsordninger ikke ble møtt, så ble krig iverksatt. Det kartlegges hvordan den Internasjonale domstolen i Haag fant ikke å kunne gjøre noe siden det Bosnia som ble rammet, ikke var det samme som den Jugoslaviske Republik som var medlem av FN. Det understrekes at VCDU-våpen med utarmet uran ble brukt og at det analyse- og opprydningsarbeid som det ble lovet skulle iverksettes fra krigsmaktens side ikke ble gjort. Det ble bombet sivile mål, d.v.s produksjonsbedrifter som svekket landets gjenoppbygging. 2) Opplysninger om massakre og undergraving av OSSE's initiativ får bred plass, inkludert den norske minister Vollebæks rolle før bombingens start.

Denne krigen danner en slags disposisjon for resten av boka. Hvordan økonomiske interesser og særlig USA's spiller en overordnet rolle. Hun har tallrike sitater fra USA's "Defence Planning Guide" (1992) om hvordan de ikke anerkjenner noen annen nasjon som USA's rival og at det må utvikles mekanismer som fratar dem

lysten til å utfordre USA's lederskap eller det etablerte politiske og økonomiske system.

Av det som hittil er referert vil det gå fram at det er en betydelig innsikt i internasjonal politikk, i økonomiske og tekniske spørsmål som gir legitimitet til bruk av DU-våpen, til å frata land deres suverenitet og til å forlede befolkningene i alle land til å tro det er andre interesser enn Bosnias vel, NATO-krigen hadde for øyet.

Allikevel er det et annet tema, nemlig hvordan denne krigføringen skader miljøet, som det er verdt å lese om i Del II og III. Men det er nesten umulig å gjengi de detaljerte opplysningene og henvisningene til de hendelser hun beskriver. For min egen del fant jeg det skremmende at mens matvareboikotten til Irak ble gjennomført umiddelbart, ble ikke boikott av våpeneksport gjennomført like raskt. I henhold til FN, har det vært en øking på 90 000 dødsfall pr år (250 hver dag) i Irak på grunn av sanksjonene.

Hvis noen i dag antyder at kravet fra USA og Storbritannia om å fjerne de biologiske og kjemiske våpen som Irak muligens "har utviklet" skyldes at USA vet hva de har, så kommer hennes opplysninger om transport av disse våpen fra USA/NATO som en oppklaring:

"On October 1992, The House of Representatives learned that US corporations, with Government agency consent, as well as corporations in other NATO countries, had exported chemical, biological, nuclear and missile components to Iraqe as late as 1989. The amounts from the US was significant - for example, 1500 gallons of anthrax and 39 tons of biological warfare

Berit Ås

gents." (s29)

(Understrekningen er av meg og jeg har valgt ikke å oversette disse viktige opplysningene)

Dette er boka som setter militær virksomhet i fokus når det gjelder stråling fra DU-våpen. Disse har stor virkning på utviklingen av kreft i befolkningen. Vi kunne nettopp lese i norske aviser at kreft hadde økt med 100 % i barnebefolkningen i Irak. Antagelig er økingen mye, mye større. Da Rosalie Bertell hadde tatt seg inn i Bagdad tre uker etter at Gulfkrigen hadde startet og kom tilbake til et kvinnefredsmøte i Geneve, antydte hun at så mye som 50-80 000 barn ville bli syke av stråling fra DU-våpen. Vi som satt der var fra mer enn et dusin land kunne ikke helt tro henne. Men antagelig var hun klokere enn noen av oss.

Sporadisk kan vi fange opp opplysninger om at f. eks. 7 italienske soldater hadde dødd av kreft etter deltagelse i denne krigen. I Halifax i 2001 kom en arbeider for et av gjenreisningsfirmaene i Kanada opp til meg og fortalte at han hadde spurt sine arbeidsgivere om hvorfor firmaets arbeidere ikke fikk vite at det fantes en slik fare på deres arbeidsplass. Svaret han fikk var "at det ikke var firmaets policy å opplyse om dette". Fra hjemlige trakter fortalte en av "Bestemødrene på Stortings plass" om en mann som i alle de tidligere år

hadde travet forbi dem med nesen i sky. Så ble han borte en periode, men kom tilbake og stoppet, til bestemødrenes forundring, foran dem og sa: "Det er sånne som dere som skulle hatt Nobels Fredspris. Jeg har vært i Kososvo og fått kreft!"

Og så gikk han.

Rosalie Bertell har mye stoff om hvordan soldater etter Gulfkrigen kom hjem og led av "Gulf-syndromet". Først etter at typiske symptomer på "radiation sickness" utviklet seg ble det klart at de var skadet av DU-våpen. Hun skriver ikke konkret og nøyaktig hva resultatene kan ha blitt for befolkningen, men nevner at under bombingene av Irak hadde flere kjemiske fabrikker kanskje også industri som lagret eller produserte biologiske/ kjemiske våpen blitt truffet og forårsaket skade både på planter, mennesker og dyr.

I det hele tatt gis det alltid noen opplysninger om skader på soldater. Men når det gjelder skader på mennesker, planter og dyr ved utprøving av våpnene er det lite å finne av bøker av typen som den 500 siders tunge UNDER THE CLOUD. THE DECADES OF NUCLEAR TESTING av RICHARD L. MILLER (1996) eller Bertells tidligere utgitte bøker: NO IMMEDIATE DANGER: Prognosis for a Radioactive Earth. (Womens' Press. 1985) og Chernobyl: ENVIRONMENTAL, HEALTH AND HUMAN IMPLICATIONS. (Permanent Peoples Tribunal VIENNA, 12 - 15 April 1996). Bertell skriver også om hvor vanskelig det er å få mediene til å formidle nyheter om slike forhold.

Boka handler om hvordan det satses enorme penge summer fra alle regjeringer på å utvikle våpen, nå også på å "militarisere rommet" Disse pla-

ner og denne forskning har gått for seg i mange år uten at nesten noen har fått innsikt i planleggingen. Et slikt prosjekt er blant annet HAARP-prosjektet, der også norske forskere har deltatt, men kanskje uten å vite hva deres forskningsresultater skulle brukes til. Prosjektet er en del av "forsvarsskjolds"-prosjektet som i 2002 er planlagt å ha 180 overføringstårn ("transmission towers").

Ikke bare er omkostningene ved dette prosjektet enorme, men selve fysikken som nå brukes stammer fra anerkjente og originale forskere. I forbindelse med dette prosjektet, så vel som en del av de andre prosjekter hun beskriver, er det åpenbart at det er masseødeleggelsesvåpen som beskrives. De vil drepe store befolkningsgrupper, og legge landskapet øde og ubrukelig i lange tider. Forfatterinnens kunnskap til kjernefysikk og teorier er imponerende. Denne andre og til dels tredje delen er forholdsvis lettlest, men innholdet kan neppe formidles rimelig bra over noen avsnitt her. Derfor må boka leses. Ikke bare må den leses, men den må gi grunnlag for studiegrupper, slik hennes første bok fra 1986 burde ha blitt.

Til slutt behandler hun mottiltak. De er i forbausende grad i overensstemmelse med hva Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet i alle år har hevdet. DET MILITÆRE SYSTEM MÅ FASES UT! Jeg viser særlig til de mange bidragene fra Edel Havin Beukes i *fred & frihet*.

Bertell analyserer SIKKERHETSBEGREPET. I denne analysen berømmer hun kvinners fredsinnsett. Hun kommer med eksempler på vellykkede aksjoner og nevner først og fremst Jody Williams arbeid for å forby landminer. Hun nevner

flere initiativ: Den engelske militære leder som fant ut at de fleste soldater systematisk ble opplært til å tro at kjernefysiske våpen ikke hadde langvarige skadeeffekter, verken når det gjelder deres produksjon (og den betenkelige oppbevaringen av avfallet), det radioaktive nedfallet som stammer fra de utallige prøvesprengningene med kjernefysiske våpen eller i områder der atomvåpen kom til anvendelse (Hiroshima).

En omtale som dette vil alltid bli skjev i forhold til hennes enorme kunnskapsmengde, hennes forklaringer på naturanomaliene fra misfostre født i Vietnam til steder i den vestlige verden der giftstoffer har kommet på avveie. Og hun beskriver hvordan atmosfæren og stratosfæren og enda høyere lag som beskytter jorda blir skadelidende. Hun viser til misdannelser i dyreverdenen og hvordan plantelivet og klimaet påvirkes av militære prosjekter. Hun spør i innledningen til boka om hvor massive ødeleggelsene vil bli før det ikke finns rehabiliteringsmuligheter.

Derfor er hun også så klar i sine anbefalinger, slik hun mener Barbara Wards allerede var i 1972 var da hun skrev boken *Bare én jord*.

En kan ikke forbli upåvirket av boka om de siste oppfinnelser av krigsvåpen og av lurendreieriet som regjeringer og militære tillater seg å presentere for alminnelige folk. Deres hemmeligholdelse og nekrofile holdninger og handlinger er en trussel ikke bare overfor demokratiet, men overfor klodens videre eksistens. Etter å ha lest en bok som denne kommer en også til å undres over om i verksetterne av slik forskning rett og slett er for dumme. Og at dristigheten i tiltakene avspeiler en slags umoden gutteadferd som at "vi

skal sannelig tørre dette også, selv om det kan bli det siste store BANG!"

Vi er i fare. Men som hun skrev i en artikkel for mange år siden da hun hadde regnet ut at minst 13 millioner mennesker inntil da hadde dødd p.g.a. atomkrig, prøvesprengninger, produksjon av våpnene og bryting av uranium: **At vi sto midt oppe i den 3. verdenskrig, men at vi ikke så hva det var vi bedrev av krigshandlinger fordi denne krigen var av en helt ny karakter.**

Men selv etter den artikkelen sådde hun håp i "8 forslag til handling". Som hun også gjør i denne boka.

1) "Å bruke miljøet som våpen" kan høres merkelig ut for oss hvis vi ikke får hennes versjon av hvordan f. eks. van Allen beltet kan tappes for energi til våpenstasjoner og gjennomføring av "stjernekrig" ned fra det ytre rom. Det finnes også andre eksempler.

2) Under min deltagelse i Haag-kongressen, fredskongressen som det strømmet ca 10 000 mennesker til fra hele verden, kom en sveitsisk ingeniør bort til meg og fortalte at forut for hvert bombetokt satt de militære sammen med entreprenører og diskuterte hvilke bedrifter som skulle bombes. Det ble allerede da diskutert hvilke firmaer som skulle få entreprisene ved gjenoppbyggingen, fortalte han.

Om Haag-konferansen ble det nesten ikke skrevet et ord i norske aviser. Selve debatten om hvilke bedrifter som skulle bombes kjenner vi igjen fra den annen verdenskrig der de allierte alltid drøftet hvilke produksjonsenheter en kunne ha nytte av etter at krigen over aksemaktene, særlig over Tyskland, var vunnet.

Verdenstoppmøtet i Johannesburg - Om bærekraftig utvikling, 25.8 til 4.9 2002, WSSD

Av Edel Havin Beukes

Edel Havin Beukes

Brundtland-rapporten, *Vår felles framtid*, hadde i 1987 et helt kapittel om fred, sikkerhet, miljø og utvikling. På FNs miljøkonferanse i Rio i 1992 ble ordet krig nevnt i erklæringen én gang. Press fra USA sørget for at skadene det militære forårsaker miljøet ikke ble nevnt. Et dokument fra den amerikanske delegasjonen ble sirkulert og kalt "De amerikanske ti bud". Ett av budene sa: "Du skal ikke nevne det militære".

På FNs toppmøte om bærekraftig utvikling, WSSD, i Johannesburg i høst ble verken ordet krig eller militære nevnt. Man undres på hvordan det er mulig å overse så fullstendig sammenhengen mellom militarisme, miljø og utvikling! Er vi gisler for makthaveres kortsiktige avgjørelser bygget på overveielser bare de forstår?

Militær produksjon og forbruk

Gjennom ForUM for utvikling og miljø fikk IKFF gjennomslag for arbeidet med å ta opp sammenhengen mellom militarisme og bærekraftig utvikling. ForUMs fredsgruppe, der Svein Hjetland, Mari Holmboe Ruge og jeg har arbeidet i flere år med temaet "Militær produksjon og forbruk" sto bak et posisjonspapir med samme tittel.

ForUM prioriterte 8 temaer, blant annet vårt, i sin lobby-virksomhet og sine dokumenter. Vi var representert på Rio+5 i New York i 1997, på Prepcom II og III i New York i 2002 og i Johannesburg. Kirsti Svenning og Gro Haugland i ForUMs sekretariat var gode medspillere hele tiden. I Johannesburg arbeidet jeg sammen med Regina Bircherm fra WILPF-USA på samme måte som jeg gjorde i Rio i 1992 på akkurat samme tema.

Gjennom ForUMs fredsgruppe hadde vi valgt militær produksjon og forbruk med hensikt, siden produksjon og forbruk var et viktig tema i hele FN prosessen, i CSD-arbeidet og på WSSD. (CSD er kommisjonen for bærekraftig utvikling som hadde årlige møter.)

Temaet dekker et vidt spekter av saker, som økonomiske og maktinteresser bak våpenproduksjon, krigsmentaliteten, den etiske utfordring til intellektuelle som bruker sine evner til våpenutvikling istedenfor til å finne løsninger på menneskehetens behov.

Temaet innebærer:

- Sivilsamfunn som er blitt avhengige av våpenproduksjon.
- Våpentesting, handel med våpen og våpenbærere der fattigere land tvinges til å kjøpe fra rike land.
- Våpen spredt i de tusen hjem, miner på dyrkbar jord, militære baser med det det innebærer for folk og natur i basens omgivelser.
- Forurensning av luft, jord og vann og virkningene på folks helse og miljø.

Dessuten startes krig for å få kontroll over ressurser som olje, gass og andre råstoffer, blant annet strategiske metaller. Vær-

Regina og Martha fra WILPF

systemene manipuleres, og verdensrommet militariseres, militær virksomhet skader ozonlaget og øker drivhuseffekten og dessuten hele den militære siden av globaliseringsprosessen.

Blant materialet som ble produsert til Johannesburg var også en samling artikler fra IC-SPAC, (International Coalition for Sustainable Production and Consumption) under tittelen *Waiting for Delivery, A civil society assessment of progress towards sustainable production and consumption*. I artikkelen "Military production and consumption" forsøkte jeg å oppsummere hva som var de viktigste sakene, hindringer for å få fremgang og hvordan fremskritt kan vurderes. Det var oppmuntrende å få positiv respons da artiklene ble presentert på en rundebordskonferanse på konferansesenteret.

Kvinnenes fredstelt

Det ble reist et stort, hvitt "kvinnenes fredstelt" som kunne ta 2000 personer.

Den sørafrikanske kvinneorganisasjonen Ilitha Labantu og WEDO (Womens Environment and Development Organization) var hovedorganisasjonene bak prosjektet som fikk økonomisk støtte fra Utenriksdepartementet i Nederland.

WILPF

Women's International League for Peace and Freedom hadde delansvar for fredsdagen, mandag 26. august. Marta Benavides fra WILPF-El Salvador og Regina Bircherm fra WILPF-USA var sentrale i arbeidet med programmet

og pyntingen av teltet denne dagen. Det var mange korte innlegg, blant annet hadde jeg et fra WILPF-Norway om "Kvinner krever å få sammenhengen mellom militarisme, miljø og menneskerettigheter" på dagsorden. Det var også andre WILPF-kvinner som snakket. Fides Sinankwa fra Burundi tok opp burundiske kvinners erfaringer fra fredsprosessen og flyktningekvinnens situasjon. Joan Poss fra USA tok opp motstanden mot Missile Defence og militariseringen av verdensrommet. Det var representanter fra mange kvinneorganisasjoner og land som deltok denne dagen som startet med at de sørafrikanske kvinneorganisasjonene både hadde innlegg, danset og sang. Dessuten hadde Peace Boat en fin opptreden med dans og fredstoget ble fra Uganda ønsket velkommen..

Peace Caucus

Peace Caucus (fredsgruppa) møttes regelmessig. Med en fast hånd loset møteleder oss gjennom en mengde konkret arbeid. En politisk erklæring ble utarbeidet og sendt pressen. Den ble publisert i NGO-bladet Outreach som også blir lest av mange offisielle delegater. Brev ble skrevet til FNs generalsekretær

Kofi Annan og FNs visegeneralsekretær for nedrustningssaker Dhanapala. Pressekonferanser ble arrangert der bl.a. en symbolsk sjekk på 850 milliarder US \$ fra militære til arbeid for en bærekraftig utvikling ble overrakt FNs budbringer for fred Jane Goodall. Det ble også orientert om en rettssak mot den sørafrikanske regjering som den sørafrikanske seksjonen av organisasjonen "økonomer for våpennedrustning" (ECAAR) hadde tatt initiativ til. ECAAR ønsker å stoppe et våpenkjøp fra EU på 5 milliarder US \$. Disse pengene trenges sårt til fattigdomsbekjempelse.

Peace Caucus ønsker å fortsette samarbeidet og har planer om et seminar våren 2003.

IEC- møte på NEW Zeeland

I slutten av november blir årets møte i WILPFs International Executive Commitee (IEC) avholdt i Auckland, New Zealand. Fra Norge deltar Ellen Baalsrud (IEC-medlem) og Liss Schanke (internasjonal visepresident).

Parallelt med IEC-møtet blir det arrangert et regionalt seminar om kolonisering av urfolksområder og hvilke konsekvenser dette har hatt for miljøet og for kvinners situasjon.

Det blir også arrangert et parallelt seminar for ungdom, som har fått navn etter WILPF-veteranen Gertude Baer. Rapporter kommer i neste nummer av *fred og frihet*.

Møtet i Peace Caucus

Ellen Baalsrud

Sterk, varm og engasjert - Fakhra Salimi - pakistansk fredskvinne

Av Ellen Alexandra Lothe

Fakhra Salimi er født i Lahore, Pakistans nest største by. Lahore blir ofte kalt "Pakistans hjerte", og er en pulserende by med mye rikt kulturliv. Alle politiske bevegelser i Pakistan har et spesielt forhold til Lahore. Folk i Lahore er veldig politisk bevisste.

I Fakhras familie vokste hun opp som den tredje i en familie med syv barn, hvorav to brødre og fem søstre. – "Min far var en progressiv mann, og jeg har fått en oppvekst som har vært veldig preget av det. Dette følte jeg ikke egentlig så sterkt før jeg kom til Norge", sier Fakhra. Å vokse opp i et naboskap med mye språklig og kulturelt mangfold har vært verdifullt for henne. Pakistan er et flerkulturelt og flerspråklig samfunn, og Fakhra hadde urdu, punjabi og engelsk som daglige språk, og vokste opp i disse kulturelt og politisk sett pulserende omgivelsene.

"Kjønnsrollene var veldig definert i Pakistan. Men min far sa at her i familien er det ingen forskjell mellom gutter og

jenter – de som klarer seg bra på skolen skal fortsette videre med en utdanning uavhengig av kjønn og skal kunne utvikle sitt eget liv".

Fakhra ble engasjert i politikken allerede mens hun gikk i 9. klasse. – "Det var de store spørsmålene på venstresiden som engasjerte oss ungdommene da; imperialismen, utbyttingen av de svake i samfunnet, utbyttingen av arbeiderklassen, utbyttingen av folk i den tredje verden, etc." minnes

Passer ikke inn i stereotypien

hun.

Fakhra forteller at det i Pakistan ikke har vært mulig å utvikle en riktig demokratisk stat – landet har hatt en periode med demokrati i løpet av landets historie som varte kun i syv år, i 1970-årene, under statsminister Zulfikar Ali Bhutto, far til Benazir Bhutto. Selv om det har forekommet valg under de militære styrene, har det aldri vært selvstendige styre, fordi de militære alltid har hatt stor innflytelse og spilt en viktig rolle i regjeringene. I Zulfikar Ali Bhuttos regjering satt det ikke direkte noen militære men han benyttet imidlertid bevisst det militære for å kvele motstanden mot ham selv. Til slutt henrettet likevel det samme militærvesenet ham.

Fakhra var 20 år da hun kom til Norge. Hun sier: "Kvinnepolitiske spørsmål var ikke sentrale for meg den gangen jeg bodde i Pakistan. Der var det andre spørsmål og problemer jeg var opptatt av. Proble-

mer relatert til fattigdom var for meg mest presserende. Jeg mente at fattigdom skulle utrykkes i idealsamfunnet hvor alle skal få sine behov mettet".

Krig og fred har alltid vært sentrale temaer i Pakistan. Hoveddelen av det pakistanske nasjonalbudsjettet blir fremdeles i dag benyttet til militære formål, sier Fakhra. Militæret har skapt et permanent fotfeste i landets politikk og innad i regjeringen, og har endret grunnloven slik at den passer til militærets egne interesser.

Arbeidet for fred i denne regionen er veldig viktig, nettopp fordi man ser at fattigdommen øker mens man bruker mye mer ressurser på krigsmaskineriet enn på å bekjempe fattigdommen. Pakistan har i dag mulighet

Min frihet den har jeg lært i Pakistan

og kapasitet til å lage, lagre og bruke atomvåpen, og dette er svært bekymringsfullt for dem som jobber for fred og menneskerettigheter i regionen.

"I Norge har jeg engasjert meg aktivt i arbeidet for likestilling for minoritetskvinner", sier Fakhra, og understreker viktigheten av å huske at å være minoritetskvinne i Norge i dag ikke bare er å være annerledes mht hudfarge og språk. Man er også betraktet som annerledes på mange andre måter i nordmenns øyne. Det norske synet på minoritetskvinner er nemlig tåkelagt av mange stereotypier, særlig om pakistanske kvinner. Den styrke som pakistanske kvinner representerer i Pakistan er viktig å understreke her! For kvinnebe-

vegelsen i Pakistan er sterk, den har vært sterk under alle de ulike politiske regimene”.

”Kvinnene der har engasjert seg på alle plan. Denne styrken, dette mangfoldet, har nordmenn vanskelig for å forstå. Vi blir ofte sett på som passive ofre for tradisjoner, det er vi som blir tvangsgiftet, og vi er bare hjemmeværende med barna osv. Selv passet jeg ikke inn i noen av disse stereotypiene da jeg kom til Norge! Jeg var ung, single, studerte på universitetet, hadde ambisjoner om en karriere.

”Jeg ble ofte spurt om det ikke var deilig å bo i Norge, i et fritt land hvor ingen skulle kunne kontrollere meg eller hindre meg i min utvikling! Jeg måtte flere ganger svare at min frihet, den har jeg lært i Pakistan! Den har jeg med meg derfra! Jeg skjønte tidlig at kvinner med minoritetsbakgrunn er undertrykket på forskjellige plan, og at denne undertrykkelsen er institusjonalisert. For eksempel traff jeg kvinner med høyere utdannelse som jobbet som vaskehjelper til tross for sin faglige bakgrunn, fordi de ikke kunne få jobber de egentlig var kvalifisert for pga diskriminering på arbeidsmarkedet! Det var kjønnsdiskriminering i lovverket, for eksempel i utlendingsloven, hvor kvinner ikke fikk selvstendig juridisk status ved familiegjenforening før etter tre år. Det var mange slike ting som gjorde at jeg engasjerte meg stadig sterkere i kampen for likestilling for minoritetskvinner i Norge. MIRA-senteret er et direkte resultat av dette engasjementet. Vi var en gruppe kvinner på slutten av sytti-tallet som kalte oss ”Foreign Women’s Group”. Denne gruppen var på mange måter forløperen til MIRA-senteret. Vi hadde mange visjoner, og MIRA-senteret ble etablert i 1988, og er et viktig ressurscenter for å fremme likestilling, mangfold og solidaritet mellom kvinner.

Afrikanske kvinners fredstog

Av Edel Havin Beukes

Inspirert av WILPFs fredstog i 1995 fra Helsinki til Beijing arrangerte afrikanske kvinner under ledelse av Litha Musyimi-Ogana et afrikanske kvinners fredstog. Toget gikk fra Kampala i Uganda, gjennom Kenya, Tanzania, Zambia, Zimbabwe, Botswana og videre til Johannesburg i Sør-Afrika i tiden 16. – 26. august 2002.

Kvinnene brakte med seg en UNIFEM fredsfakkell. Det ble arrangert 18 stopp underveis med markeringer og taler om fred og bærekraftig utvikling. Mange offisielle representanter, representanter for kvinne- og andre organisasjoner, samt to presidentfruer fra de forskjellige land der toget passerte, deltok i prosjektet.

En journalist fra WSSD GEM (www.genderlinks.org.za) skrev at de afrikanske kvinnene med fredsfakkelen fikk en stor slått mottagelse i Johannesburg. De fremførte en fredsapell til regjeringene på toppmøtet (WSSD).

Fredstogets mål var å si kraftig fra til de afrikanske lederne, krigshissere, krigshærer, geriljabevegelser og våpenhandlere at kvinnene ønsker fred og sikkerhet for sine barn og fremtidige generasjoner. De vil ha en slutt på krig og ufred. Det er kvinnene i Afrika som bærer hovedbyrden av krigens herjinger. WSSD møtet skulle være en god mulighet til å formidle dette budskap til alle regjeringer og folk.

Toglederen, Litha Musyimi-Ogana fra Kenya, sa at det var et viktig mål for fredstogget å bevisstgjøre afrikanske ledere om hvor viktig fred er for å styrke kvinnes stilling og utvikling i samfunnet.

Kvinnene vil at de afrikanske regjeringene skal kutte drastisk ned på utgiftene til militære formål og bruke pengene til programmer til fattigdomsbekjempelse og til å forbedre kvinnes og barnas situasjon. Det er en gal prioritering når pengene som brukes til militære formål, kunne ha gått til å få bukt med kvinnes analfabetisme om det var fred. Før september 2001 var verdens totale militærbudsjett på omkring 790 milliarder US dollar, mens en brøkdel av dette kunne få fattigdommen under kontroll.

Problemet er ikke ressursene, men hvordan de fordeles, sa togdeltagerne. Dessuten blir kvinner sjelden rådspurt om fredsinitiativer til tross for at krigene og fattigdommen som følger krigene, berører kvinner mest.

Fredstoget skulle derfor vise afrikanske regjeringer hvor viktig det er å ha kvinner med i avgjørelser om å satse på fredelige konfliktløsninger framfor krig.

Litha Musyimi-Ogana

”Den sterkeste gutten i klassen”

Petit av Kjersti Scheen

Han het Leif der jeg bodde. Han var litt dum, så slik sett var det synd på ham. Han var en hårsbredd unna hjelpeklasse i alle år på folkeskolen, som det het den gangen. Det som reddet ham fra å være mobbeoffer, var at faren hans hadde penger. *Oppkomling*, sa fruene i Åsen, *Danielsen er en oppkomling*. Det skjønnte vi ikke hva var, men vi visste de var rike. *Ikke rike*, sa moren min. *De har bare god råd*. Åja, god råd. Det hadde ingen av oss. Vi kom fra store familier med mange barn, men også store, litt forfalne hus. Vi kom fra *pen slekt*. Det gjorde ikke Leif Danielsen. Slik var vår barndoms enkle sosiologi. Vi kunne godt ha stopp på strømpa, lapp i buksebaken og arvet vinterjakke, for vi hadde *pen slekt* i ryggen. Leif Danielsen hadde alltid nyeste nytt i sykler, velsittende semsket jak-

ke, svart og hvit strikkelue framme på nesa, for slik var moten, og han hadde *kokesjokoladedryss på brødiskivene sine i spisefri!*

Nå var det det med Leif, at han var ikke snill. Han hadde et fryktelig temperament, som han ofte klarte å tøyte, så ble han hevngjerrig i stedet. Han la folk for hat, og skydde ingenting for å ramme den eller de han hatet. Det var ikke uten grunn vi var redde for Leif. Derfor skydde vi han som pesten, vi holdt oss unna. Men så var det jo alltid noen, ganske mange egentlig, som holdt seg til han fordi det var fordelaktig. Det kunne vanke mer enn loffskiver med reven kokesjokolade på den som var venner med ham. De fikk låne sykkelen, sitte på i gamle Danielsens store svarte Buick, se chaplinfilmer i peisestua deres, bli oppvartet med brus og boller av hushjelpen og til og med være med til hytta deres på Ustaoset både vinter og sommer. Så det lønte seg å være venner med Leif, om man kunne tåle humøret hans. Vi likte ikke vennene til Leif. Vi syntes de var både feige og flirete. De turte ingenting når

Leif ikke var der, men sammen med ham ble de ødeleggere. De reiv ned fint konstruerte hytter i trærne, de punkterte sykkelne til folk, de tok hoppetauet fra småjenter, de var ofte mange, og ofte slemme. *Det er jeg som er kongen i gata*, sa Leif.

Det er lett å tenke på Leif når jeg ser den amerikanske presidenten på fjernsyn. Nå ser riktig nok presidenten mer skinnhellig ut og snakker mer salvesfullt enn Leif noen gang gjorde, men det er noe med stupiditeten i blikket og gjengen som står rundt ham med respektfulle blikk. Dumheten regjerer USA for tida. Var det ikke så farlig, kunne man ledd. Nå er USA den største bandittstaten av dem alle, med den alltid hellig flirende Tony Blair som haleheng og klakkør. Det er i sannhet underlige tider, for å bruke tonen til sjefsbanditten.

Jeg lurar på om Tony Blair får se chaplinfilmer når han er med Bush hjem? Om han lover å være med på å banke opp Saddam? Det står jo mye på spill for den amerikanske regjeringen. Oppsvinget i terrorhandlinger ga dem akkurat den unnskyldningen de trengte, og som

de har lett etter lenge: en måte å få skikkelig grep om regionen i Midtøsten, og fingrene i oljefatene.

Det mest skremmende for meg, er vår egen regjerings logring for storebror i vest, og manglende vilje til å komme med annet enn floskler når amerikanernes trusler omtales. Det er da jeg husker lille, dumme, slemme Leif, og de feige vennene hans.

Bush burde heller tenke på sine indre fiender: USAs egne,

arbeidsløse, bitre og rastløse borgere. Når Bush stadig hevde at terroren rettes mot USA fordi terroristene misunner USA dens verdier, friheter, måte å leve på – så har han et skeivt og farlig syn på virkeligheten.

Og dette er det vi skal fortsette å knytte vårt eget lands framtid til – en dum og slem gutt med et skeivt og farlig syn på virkeligheten. Det er som tatt ut av en samfunnskritisk bok på trettitallet...

IKFF i Libanon

IKFF har fått midler fra FOKUS til et fireårs samarbeidsprosjekt med vår søsterseksjon i Libanon.

Prosjektet skal:

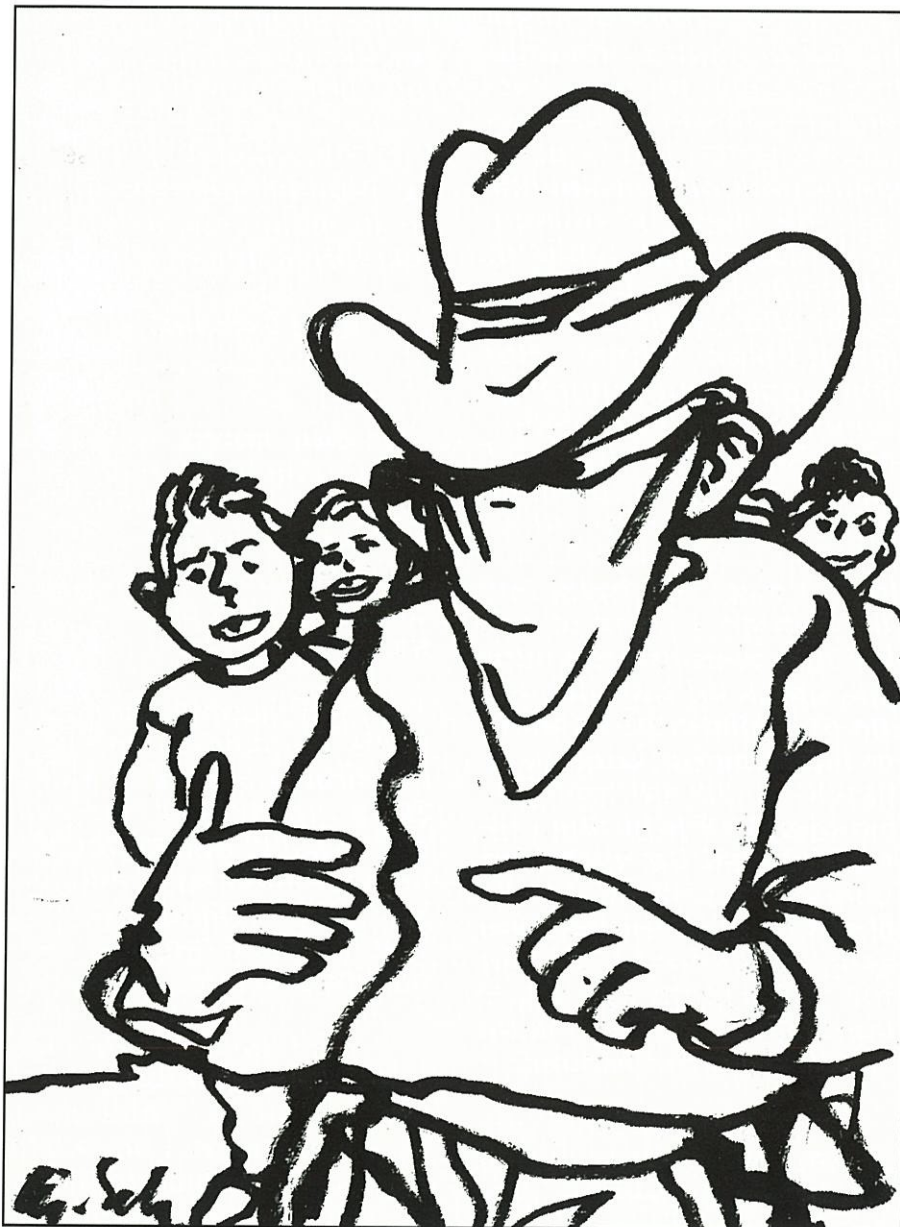
- styrke folkelige lokale organisasjoner og bidra til lederutvikling blant kvinner, demokratisering og økt respekt for menneskerettighetene
- bidra til at kvinner blant fattige og utsatte grupper får lokal inntektsøkning og sysselsetting
- styrke solidariteten mellom folk i Norge og i Libanon.

Deltakere i prosjektet er dels lærerstudenter ved universitetet i Beirut som skal ha praksis i landsbyene, dels kvinner i utvalgte landsbyer som skal stimuleres til produksjon av husflidsartikler og lokale matvarer for salg. Dessuten skal informasjon om kvinners og barns rettigheter og om fredelig konfliktløsning inngå i alle deler av prosjektet.

Libanon er et flerkulturelt og multietnisk samfunn som har hatt krig i over 20 år. Landsbyene der prosjektet foregår velges ut som eksempler på små samfunn som skal gjenoppbygges med en blandet befolkning etter krigen.

Våren 2003 skal representanter fra IKFF besøke prosjektet i Libanon, og vi venter gjensidig senere på sommeren. Da blir det mulighet for flere medlemmer til å treffe våre søstre fra Libanon og til å skrive en mer utførlig rapport i Fred og Frihet.

Mari Holmboe Ruge

Minneord om Elise Hübert

Elise var et solskinnsmenneske. Bare synet av henne når hun kom inn i et rom, med det gode smilet som fylte hele ansiktet og favnet alle hun møtte! Elise var et varmt menneske som det lyste av – aldri opptatt av egne fordeler eller av å fremheve seg selv.

Vi er mange som er blitt fattigere ved hennes bortgang, familie, venner, organisasjonene hun var med i og de tidsskrifter hun så flittig bidro i. Jeg møtte henne første gang under fredsmarsjen til Paris i 1981, og før vi visste ordet av det, var vi nære venner. Det var så mye som bandt oss sammen: fredsarbeidet, litterære interesser og journalistisk aktivitet.

Elise var født i 1923 i Eidskog, men vokste opp i Oslo, der faren var lærer. Bare seks år gammel mistet hun sin mor. Hun hadde tre brødre, en eldre og to yngre, og som eneste jente i søskenflokket falt det i hennes lodd å ta seg av de to yngste. Hun ble en omsorgsperson allerede som barn.

Både på fars- og morssiden kom hun fra en lærerslekt, og hun tok selv eksamen ved Oslo Lærerskole i 1947. I 39 år virket hun som lærer ved Huse-

by skole i Oslo, og det går ennå gjetord om hennes engasjement for hver enkelt elev. Skolen skulle formidle både kunnskap og klokskap og være et sted der elevene trivdes og utviklet seg til "gagns menneske", som det sto i læreplanen.

Ved siden av sine lederverv i IKFF ble Elise i 1985 medarbeider i det bladet jeg var redaktør for, *Brorskap*, organ for Norges Kristne Arbeideres Forbund. Hun ble også medlem av redaksjonskomiteen, et verv hun innehadde i 17 år. Levende interessert i verden omkring seg skrev hun en strøm av samfunnskritiske artikler og bokanmeldelser; som bokanmelder fylte hun gjerne to tabloidsider i hvert nummer. Med sine dyptpløyende analyser av bøker om etiske og eksistensielle spørsmål løftet hun *Brorskap* opp på et høyt kulturelt nivå. Mens vi andre var fylt av undring: Hvordan rakk hun å lese så mye? Hun hadde lært seg å utnytte alle små pauser, hun leste bøker ikke bare mens hun satt på tog eller trikk, hun sto på holdeplassen og leste i en bok mens hun ventet på T-banen! Til slutt satt hun hjemme og fulgte linje for linje i boken med lupe. Det var hennes store sorg at synet ble så svakt til slutt. Da vi var sammen siste gang, mindre enn fire døgn før hun døde, gledet hun seg til lesemaskinen hun skulle få når hun kom hjem fra sykehuset.

For Elise var liv og lære ett. Miljøvern var ikke bare noe hun skrev om, men en viktig

sak i hennes liv. *Gjenbruk* var et ord med god klang, hun kjøpte sine klær på loppemarked. Det ga henne også mulighet til å gi flere gaver til andre og til saker hun brant for. Hennes gavmildhet var velutviklet, ved alle mulige anledninger kom hun med presenter.

Hun påtok seg mange krevende oppgaver i fredsbevegelsen. En gang fikk hun også det ærefulle oppdrag å reise som norsk observatør til FN.

Etter lang tids sykdom, har Elise fått hvile. I takknemlighet for alt hun ga, lyser vi fred over hennes minne.

Gerd Grønvold Saue

Elise Hübert ble 79 år gammel. Hun var leder for den norske seksjonen av Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet (IKFF) fra 1979 til 1985 og var også med i det internasjonale styret.

IKFF arbeider for å avskaffe de politiske, sosiale og økonomiske årsaker til krig. I Elises lederperiode var hun opptatt av at fred er mer enn balansert terror og at fred ikke kan opprettholdes med vold. Fred kan bare bygge på menneskelig forståelse.

Hun var bekymret over kort- og langtidsvirkningene på befolkningen av militariseringen, investeringen i voldsutstyr og opplæring i bruk av det, og

godkjenning av voldsbruk i konflikter.

I de senere årene var hun fast bokanmelder i IKFFs medlemsblad *fred og frihet*, og skrev om fredsarbeid, kvinnesak, politikk, miljø, kultur og undervisningsspørsmål

Elise var lavmælt og mild av vesen, men var ikke redd for å delta i debatter med skarpe og kunnskapsrike innlegg.

Med årene ble hun stadig mer opptatt av grunnleggende spørsmål i samband med krig og fred. Det langsiktige arbeidet for en fredskultur preget både hennes lærergjerning og hennes samfunnsengasjement forøvrig.

Selv ble hun et av de beste eksemplene på en fredsarbeider i all sin ferd. Fredsengasjementet hennes var omfattende og gikk dypt.

Hun var sine venners gode og nære venn, og inspirerte mange.

Vi kommer til å savne henne og lyser fred over hennes minne.

Edel Havin Beukes
Internasjonal Kvinneliga for
Fred og Frihet

Sidsels plukk

Vi er kommet til årgang 1946 av *fred og frihet*. Feiringen, festingen og de store ordene er slutt, og arbeidet for varig fred og fjerning av politiske, økonomiske, sosiale og psykologiske årsaker til krig er i gang.

Nr 1-46 har en lang leder: "Quo vadis Nobel?" som viser til en henstilling til Nobelkomiteen om å ta under overveielse "å igangsette et vitenskapelig forskningsarbeid til klarleggelse av krigsårsaker".

Svaret var kort og skuffende. Uten begrunnelse lød det slik: "Man har den ære å meddele at komiteen har behandlet Ligas henstilling av 24 oktober om å igangsette et vitenskapelig forskningsarbeid til klarleggelse av krigsårsaker. Komiteen fant ikke å kunne følge denne henstilling."

Lederen konkluderer med å vise til en rekke på 7 foredrag om oppdragelse til demokrati og fred som Kvinneligaen arrangerer for å belyse hjemmenes, skolens, kirkens, filmens, radioens og pressens betydning og ansvar.

Vår formann Marie Lous Mohr kommer i nr 2-46 med en appell om å aktivisere fredsarbeidet og ta opp igjen 18. mai - den gode viljes dag - som felles fredsdag med salg av Kvinneligaens "vakre hvite blomst til Inntekt for gruppens opplysnings- og hjelpearbeid". I det samme nummeret fortelles det at IKFF har nominert Emily Greene Balch til Nobels Fredspris 1946.

Nr 3-46 gir innblikk i flere tiltak som Kvinneligaen gir aktiv og økonomisk støtte - bl.a. Europahjelpen og hjelpearbeid i Finnmark. En kjent finsk forfatterinne har skrevet en kronikk i

Politiken som redaktøren mener er så god at den blir tatt inn i sin helhet i *fred og frihet*. Salminen viser til at en del pessimisme har gjort seg gjeldende etter krigen, først og fremst i England, men også i Norden og Europa forøvrig når det gjelder hvem og hva som egentlig vant krigen. Vi burde ha kunnet bekjempe nazismen med andre midler. Hun hevder imidlertid at det fins en grunn til optimisme fordi "det jevne folk alltid er pasifistisk". Hun tror ikke at alt håp er ute for menneskeheten, men appellerer til hver og en av oss å gå i krig for å kjempe mot nazismen i alle dens smutthuller, men det skal ikke være en krig med bomber og geværer. Vi må kjempe en åndelig krig hevder hun, og utdyper dette ytterligere i kronikken.

I nr 4-46 får vi vite at Marie Lous Mohr er blitt valgt til president i WILPF sammen med den amerikanske Gertrude Bussey. Der kan vi også lese om WILPF-kongressen i Luxemburg i juli-august, og i nr 6-46 blir vi invitert til Nordisk møte i Oslo 5. til 8. januar 1947. Flere av tidens kjente kvinner hadde ordet og emnene var mange: Nasjonalitetsspørsmål og selvbestemmelsesrett, internasjonalisme kontra nasjonalisme, kvinnelig verneplikt, oppdragsproblemer, den verden vi lever i og den verden vi ønsker. I dette nummeret får vi til stor glede vite at vår kandidat til Nobels fredspris Emily G. Balch fikk fredsprisen. I en lang artikkel kan vi lese om hennes liv og virke. Dette får stå ut til neste nummer av bladet hvor vi er kommet til nr 3 av våre kvinnelige fredsprisvinnere som nettopp er Emily Greene Balch

SiA

Mauken Blåtind - et SJOKK

Av Hans Prestbakmo

Vårt medlem Hermien Prestbakmo sender oss mye stoff om forsvarets framferd i Troms. Denne gangen har hun sendt oss et innlegg av sin mann i Nye Troms 15.10 02 som er så skremmende at vi gjengir det hele her. Nå er det på tide at vi feier for egen dør!

Da jeg en fin høstdag nylig var på tur i Blåtindområdet, fikk jeg en sjokkopplevelse. Jeg har tidligere, i 2000, vært på befaring her sammen med representanter for forsvaret, og blitt orientert om planen for utbyggingene i Akkaseterområdet og innover langs Mårelva. Det som møtte meg nå, samsvarer dårlig med den planen jeg tidligere var blitt orientert om. Etter denne planen var det tale om 4-5 veger for stridsvogner innover dalen. Det som i dag møter en er et nett av veger på kryss og tvers gjennom heile dalføret. Det var 1/2 til 1 meter mellom vegene. Forsvaret uttalte under befaringene at vegene vil spare lendet mellom vegene for oppkjøring, men det motsatte har skjedd. For store områder er det ikke noe lende å spare mot oppkjøring. Det meste er lagt ut som veger eller under utbygging til stillinger og andre anlegg.

Forsvarets holdning er enkel og grei: vi har ekspropriert områdene og gjør hva vi vil. Eventuelle flerbruksplaner og hensyn til andre interesser ser ut til å bety lite.

Av statsbudsjettet for 2003 går det fram at nærmere 100 millioner kroner er avsatt til sammenbinding og utbygging av veger med mer i feltene neste år.

Forsvaret håper å komme i gang med videre utbygging, men mulighetene for det er små da det er langt fram til noen avklaring med reindrifta. Som kjent går forsvarets planer ut på veg/framrykkingsakse mellom Mauken og Blåtind og rundt Blåtindmassivet, samt sløyfer rundt Falkefjellet og Gåsfjellet. Det vi i dag ser i Akkaseterområdet er en del av vegen/framrykkingsaksen. Ut fra dette er det ingen ting som tilsier at det bare blir tale om en

enkel veg gjennom området. Alt taler for at det på sikt blir et nett av veger langs framrykkingsaksen, og at et belte på mellom en og to kilometer bredde blir rasert. Framrykkingsaksen går på heile strekningen nær skogbandet i områder som er produktive viltområder og attraktive friluft- og rekreasjonsområder.

Områdene er også viktig for reindrifta. En sentral fjellvettregel er: det er ingen skam å snu. Dette bør alle politikere som går inn for sammenbinding, og forsvarsledelsen innse og ta konsekvensen av. Mange vil innvende at vi trenger et forsvar og øvingsområder. Til det er å si at det kan være riktig, men forsvaret må kunne begrense og tilpasse sin aktivitet til de etablerte feltene som utgjør store arealer i Troms. Det må ikke være slik at utbyggingene i seg sjøl, i form av sysselsetting m.m. er begrunnelsen for feltene og ikke reelle behov for et forsvar.

Naturen og urfolks rettigheter trenger også et forsvar. Det betyr i dette tilfelle å følge fjellvettregelen. Forsvarsledelsen bør snarest innse at de har kjørt inn i en blindgate. Det er ikke for seint å snu.

Billy

DIKT

Skrevet til fredsmarsjen Stockholm – Minsk – 1982
av Gerd Grønvold Saue

*En gnist er tent, den er blitt til en ild,
vi kjenner dens kraft og vet hva vi vil.
Det sitrer et håp, og det stiger en bønn,
en lengsel fra far, en lengsel fra sønn,
fra datter og mor:*

La leve vår jord!

*Drep ikke alt som skal spire og gro,
la leve hvert folk i trygghet og tro.*

*Bygg våpnene ned,
la jorden få fred.*

*All krig er ond, fylt av redsler og savn,
for fred vil vi gå, i menneskets navn.*

*Et liv har vi fått, vi vil eie det selv
i arbeid og drøm og ikke som trell
av krigsmakt og frykt.*

*Vennskap og tro det er alt som skal til,
vis tillit og brorskap, vis dere vil.*

*Bygg våpnene ned,
la jorden få fred!*

*Vår tid er mørk, jorden trues av natt,
bruk dagen i dag, ta kreftene fatt
mot fattigdom, sult og mot våpnenes ild,
glem aldri den kamp du har viet deg til:
Si nei nå i dag*

til løgn og bedrag!

Ikke atomvåpen, trusler og frykt,

men vennskap og fred gjør mennesket trygt.

*Bygg våpnene ned,
la jorden få fred!*

Krigsleketøy

Av Guri Tambs-Lyche

Årsaken til at vi tar opp dette temaet er to avisartikler som virkelig skremmer. Den ene kom riktignok i fjor, men for sent til vårt julenummer. Den handlet om en liten 5-åring som fikk en julekalender som så riktig koselig ut med nisser og grantrær, men den første luken inneholdt en liten **plastpistol!** I løpet av de neste 10 dagene åpenbarte den i alt 3 andre typer våpen. Da ble den levert tilbake til bokhandelen.

Den andre overskriften som får en til å grøsse, lød: **Lek med Gud, han er bevæpnet!** Dette var riktignok i USA, men hvor lang tid tar det før det kommer hit? I USA kan du kjøpe Gud som plastdukke utstyrt med kalashnikov og hellig kappe som gjør ham usårbar. Jesus, Paven, Dalai Lama, Buddha og Krishna er også å få kjøpt i slike utgaver. Jeg er ikke religiøs, men jeg respekterer dem som er det, og dette går da over alle støvleskaft?

Jeg har et barnebarn som er barnehageleder. I barnehagen forekommer det naturligvis ikke krigsleketøy, og hvis noen har det med seg må de legge det til side. Hun fortalte om noen foreldre som hadde vært veldig konsekvente, men en dag fant de gutten sin i ferd med å spikke seg en pistol. Hun fortalte mange lignende historier, og mente at det nå var umulig å være helt konsekvent uten at det gikk ut over barna.

Kjøp ikke krigsleketøy til barna til jul!

Hva mener andre om dette. Vi vil gjerne ha flere innlegg i debatten!

International Human Rights March

Dette diktet av Gerd Grønvold Saue skal minne oss om at det er mulig å gjennomføre en fredelig marsj tross alle advarsler. "Det går ikke" sa man den gang. Nå sier man det igjen, men arrangørene sier "jo det skal vi!"

Arbeidet med menneskerettighetsmarsjen i Midtøsten er i full gang, og noen ildsjeler arbeider nesten dag og natt for å gjennomføre den og få med seg så mange land som mulig. Mange er allerede engasjert og har grupper i gang, men i Norden går arbeidet tregt. Etter en del påtrykninger fra norsk side håper man at arbeidet kommer i gang der også. Her gjengir vi adressen:

The International Human Rights March, Storgt. 11, 0155 Oslo, Tel: +4723010342, E-post: info@humanrightsmarch.org, www.humanrightsmarch.org Bank k.nr. 1870 30 28655 v/HumanRightsMarch, 2133 Garvik, Norge

Jane Addams 1931

I serien om våre fredsprisvinnere er vi kommet til Jane Addams fra USA. Hun måtte riktignok dele den med en mann, Nicholas Murray Butler, også fra USA.

Jane Addams (1860-1935) ble født og vokste opp i en velstående kvekerfamilie i Illinois, og ble etter hvert en pioner innen sosiologi, sosialt arbeid og internasjonalt fredsarbeid.

I sin tid var hun en av USAs mest kjente kvinner bl.a. for sitt arbeid for fattige immigranter som takket være henne fikk et nytt liv. Hun sto i spissen for en ny sosiallovgivning som bl.a. forbød bruk av barn som arbeidskraft i fabrikkene. Hun var dessuten en viktig del av det vitenskapelige miljøet ved universitetet i Chicago og har skrevet mer enn 10 bøker og 150 vitenskapelige artikler. Gjennom Leo Tolstoj fikk hun interesse for internasjonalt fredsarbeid. Hun var også her sterkt personlig engasjert, ledet fredskongressen i Haag i 1915 og var den første presidenten for Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet, et verv hun innehadde i 10 år.

Hun fikk en del tilnavn som "Fredsmoren", "en helgen" og "Amerikas ukronte dronning", men også "Amerikas farligste kvinne". Foruten fredsprisen ble hun gjennom årene hedret med ærespriser ved flere amerikanske universiteter.

Personlig var hun en beskjeden kvinne og omtalte seg selv som "Jane Addams fra Hull-House". Dette refererte til settlementet Hull-House som hun i 1889 grunnla i Chicago som hjelp til selvhjelp for de mange fattige immigranterne bla. fra Øst- og Mellom-Europa.

Dessverre fikk hun ikke prisen tidligere tross flere nominasjoner gjennom 20-årene. Noe "Nobelforedrag" fikk vi ikke fra henne, men som et motto for henne og hennes syn på arbeid for fred, frihet og rettferd passer denne uttalelsen av henne godt:

"Hva er det som har holdt menneskeheten gående på denne gamle planeten, tross alle naturulykker og menneskenes egne tragiske feilgrep, om ikke troen på nye muligheter og motet til å kjempe for dem?"

SiA

Kvinnemuseet i Kongsvinger.

IKFF har siden 1999 hatt sporadisk forbindelse med Kvinnemuseet uten at det har resultert i praktisk samarbeid.

I april 2002 ble vi invitert til stiftelsesmøte for Stiftelsen Kongsvingermuseene som inkluderte det nasjonale Kvinnemuseet og det lokalhistoriske Kongsvinger Museum. 6 nasjonale kvinneorganisasjoner og 5 lokale historielag og Kongsvinger kommune sluttet seg til stiftelsen. Styret ble valgt med 2 representanter fra kvinneorganisasjonene, 2 fra lokale organisasjoner og en representant fra Staten, Kongsvinger kommune og de ansatte. IKFF er med i representantskapet.

Denne overgangen til stiftelse har betydning rent økonomisk for Kvinnemuseet. I 2002 fikk de over statsbudsjettet bevilget kr 1 900 000, ettersom de drivende krefter ved museet har mange planer både om utstillinger og utbygging av magasiner og dokumentasjonsavdeling. Museet har en fast utstilling som omfatter kvinnesaker og husholdningsgjenstander fra det 20 århundre, og en som er viet Dagny Juel og hennes liv og virke som begynte nettopp i Kvinnemuseets hus "Rolighed". Ellers arrangeres det utstillinger og andre kulturarrangementer med jevne mellomrom. Årets hovedutstilling i 2002 ble kalt "Fra bondekvinne til bygdekvinne". Den ga en fin oversikt over bygdenes utvikling og særlig kvinnenes arbeidsforhold utover landet – naturlig nok med hovedvekt på Hedmark.

Leder og ansatte og andre interesserte har mange og store planer for denne viktige kulturinstitusjonen og var dristige nok til å søke om 3,9 mill til driften i 2003. Som ventet fikk de innvilget en liten del av denne summen. I skrivende øyeblikk er det ikke bestemt ennå verken hovedutstilling eller andre virksomheter for året som kommer, men vi vil bli holdt underrettet. Naturligvis vil vi formidle dette videre til våre medlemmer gjennom *fred og frihet* så snart vi vet noe mer.

Vi som har besøkt Kvinnemuseet anbefaler alle som har anledning til å ta en tur. De får se en kulturinstitusjon som er et besøk verdt, og de vil få snakke med en håndfull entusiastiske kvinner som nok kan lære oss noe om kvinneliv både før og nå. SiA

Nytt fra avdelingene

Som nytt fra avdelingene gir vi her et sammendrag av avdelingenes årsmeldinger, og begynner med avdelingen som holdt årsmøtet i år, nemlig **Stavanger avd.**

De har stort sett hatt møter en gang i måneden. Det har vært mange spennende møter og interessante diskusjoner om aktuelle hendelser i inn- og utland. De diskuterer også interessante artikler fra *fred og frihet*.

Flere av medlemmene deltok i møter som Sandnes avd. har holdt. Leder og et medlem deltok i messen "Kvinner viser vei" med innsamling til FOKUS.

3.11.01 arrangerte man sammen med Sandnes avdeling et loppemarked som resulterte i netto 9000.- kr som ble delt likt på avdelingene.

I forbindelse med at Nobels fredspris var 100 år ble det av begge avdelinger sammen trykt et kort med fire kvinnelige fredsprisvinnere. I den anledning ble de på landsmøtet til delt en sum fra Rogaland fredsfond.

Sandnes avdeling

Ettersom de to avdelingene i Rogaland har så mye samarbeid, så gjelder jo en god del av virksomheten som er referert for Stavanger, også Sandnes avdeling. Men dessuten har de holdt 6 styremøter og 2 åpne møter. Hele året var preget av 100-års jubileet. Til årsmøtets åpne del i februar hadde de invitert Gerd Grønvold Saue, som fortalte om Alfred Nobels liv og virke.

Avdelingen arrangerte også en utstilling i Sandnes bibliotek.

Et utvalg av alt det Johanne Skog Gripsrud hadde samlet gjennom et langt liv i Kvinneligaen ga besøkende et innblikk i viktig fredshistorie og fredskultur. Marta D. Sagland Lea sto for montering av utstillingen sammen med Johanne.

Oslo avdeling

Osloavdelingen hadde 183 medlemmer i Oslo, Bærum, Oppegård, Nesodden og Ski.

Det har vært avholdt 4 styremøter og 18 juni ble det tradisjonelle sommermøte i Tidemannsgate 44. Didrik Seip som vikarierte for Liss Schanke kåserte om livet og menneskene i og U-hjelpen til Angola. Det ble ikke arrangert noe høstmøte fordi man var med å arrangere alfredfestivalen som ble holdt sammen med Studentersamfunnet, Norges Fredsråd og mange andre organisasjoner. Det ble holdt stand, vi informerte og solgte bøker, skjerf og t-skjorter.

Bergen

I Bergen er det ikke lenger noen avdeling. Men de har noen spesielt aktive medlemmer.

Zoia Grannes har nedlagt et meget stort arbeide for å hjelpe tsjetjenske flyktninger i Norge, og et spesielt prosjekt for krigsskadde barn. Hun har fått stort oppslag i lokalavisene og deltar med appeller på antikrigsdemostrasjoner arrangert av andre organisasjoner.

Eva Fidjestøl er en av "14 kvinner fra Bergen" som i flere år har hjulpet kvinner som er på flukt på grunn av kjønnsbært forfølgelse.

Eva har også gjennom

Naturvernforbundet tatt initiativ og gjennomført 2 store konferanser om Sellafield.

Nord-Norge

Heller ikke i Nord-Norge har vi noen avdeling, men vi har et meget aktivt medlem, Hermien Prestbakmo, som er spesielt interessert i NATO/Forsvarets utbygninger i Troms. Hun har sendt en lang rapport om forholdene omkring Forsvarets utbygninger i Troms.

GTL

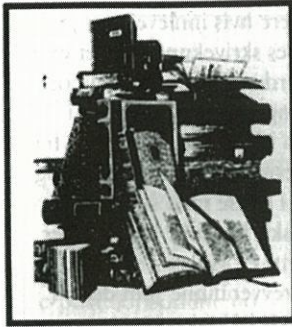
Hamar

Vårt Hamarmedlem Grethe Nielsen (som også er vara-medlem til landsstyret) står på og sender nytt om IKFF til Hamaravisene. Nå sist skrev hun om "Skammen: Norge er i krig" og fortalte om landsmøtets reaksjon på at Norge er i krig mot et land som verken truer eller har angrepet oss, og om den nye krigen som er under oppseiling i Irak.

Grethe tok en del bilder på landsmøtet. Hun har sendt dem til oss, og vi kan se ett av dem i her.

Hun takket for sist (i Stavanger) og uttrykte glede over å ha blitt kjent med oss som var tilstede der og det arbeidet som blir gjort i IKFF. SiA

BOK ANMELDELSER

Marianne Gullestad:

Det norske sett med nye øyne: kritisk analyse av norsk innvandringsdebatt.

Universitetsforlaget, 2002-11-06 ISBN 82-15-00180-7

Med hvilke øyne?

Tenk deg at du kommer fra et land i Afrika eller Asia for å bosette deg i Norge. Hva er det første du lærer om landets innbyggere? Antakelig at Norge er et homogent samfunn med sterke felles tradisjoner og verdigrunnlag. Det er sånn vi liker å tenke på oss selv. (Vi = den hvite, innfødte norske majoriteten), spesielt i festtaler på 17. de mai og nyttårsaften. Da trekkes våre stolte tradisjoner og felles gode verdier fram. Men har dette noe som helst med realitetene i dagens norske samfunn å gjøre?

Marianne Gullestad svarer nei i boka *Det norske sett med nye øyne*. Her analyserer hun tekster hentet fra avisintervjuer, nyttårstaler, leserbrev og faglige artikler og bøker, for å vise hvilke tenkemåter som (ofte ubevisst) ligger til grunn for ulike ytringer i innvandringsdebatten og som er med på å definere hva som er "norsk" og hva som ikke er det. Gullestad definerer og problematiserer begreper som "trygg på sitt eget", "kultur" og "innvandrer", begreper de fleste av oss bruker i dagliglivet uten å tenke på hva de egentlig betyr eller innebærer. Utviklingen av verdinormer, familietenkning, barneoppdragelse og lignende i det

norske samfunnet beskrives og forklares for å sette tanker om "oss", "hjem", "frihet" osv i perspektiv. Har du tenkt over hvor umulig det er for et menneske som ikke er født av norske, hvite foreldre å noensinne kunne regnes som "norsk". Det er våre (den hvite majoritetens) tanke-mønstre om hva det vil si å være norsk som gjør at en "tredjegerasjons innvandrer" forventes å tenke på et land på den andre siden av kloden som "hjem" til tross for at hun aldri har satt sine ben der.

Gullestads bok kommer som et innlegg i en aktuell debatt i både norske og utenlandske fagkretser. Debattinnlegg fra andre forskere innen feltet, som for eksempel Unni Wikan, Inger-Lise Lien og Thomas Hylland Eriksen, blir analysert og kommentert. Det er derfor en forutsetning at leseren har fulgt noe med i denne debatten dersom hun skal få fullt utbytte av boka.

Ellers bærer boka preg av å være rettet mot det samfunnsvitenskapelige miljøet mer enn mot oss lekfolk. Utstrakt bruk av faguttrykk, henvisninger til andre forskeres arbeider og mange fotnoter kan gjøre lesningen tung. En leser som bare er nysgjerrig på fagfeltet vil gjøre lurt i å bla rundt i boka og lese utvalgte kapitler. For det er ting å hente her for ikke-samfunnsvitere også. Spesielt vil mange huske den såkalte "negerdebatten" som raste i norske medier vinteren 2000/01. Kort summert var hovedspørsmålet dette: "Er det greit å bruke

ordet neger om personer som oppfatter dette nedsettende?" Denne debatten analyseres i detalj av Gullestad og jeg tror ikke det er noen av oss som ikke vil bli nødt til å tenke over egne holdninger etter å ha fått satt dem i perspektiv slik forfatteren gjør det her.

Mitt ankepunkt mot Gullestads bok er at hun til tider blir for teoretisk og dermed lite virkelighetsorientert. Når deltagere i innvandringsdebatten tillegges holdninger ut fra ren tekstanalyse av utsagn uten at det tas hensyn til hvordan ord og uttrykk fungerer i samfunnet, blir det for mye teori og for lite av den virkeligheten som finnes utenfor skrivebordet for denne leseren.

Likevel; Marianne Gullestad sier at hennes intensjon med denne boka er å gi alle som deltar i innvandringsdebatten et grunnlag for å være kritisk i forhold til egne holdninger. Og enten du blir frelst eller provosert, det lykkes hun med.

Mari Nordø Pettersen

Kritisk oppgjør med nye NATO og Norges rolle

Gunnar Garbo:

Også krig er terror.

Et kritisk oppgjør med det nye NATO, krigene i Afghanistan og Kosovo og Norges egen rolle. Eget forlag, Oslo 2002

"I sin kongelige resolusjon om fullmakt til å delta i militære operasjoner i Kosovo siterte Forsvarsdepartementet en angivelig uttalelse av Sakerhetsrådets president avgitt den 6. oktober 1998 ... I stortingsmeldingen om arbeidet i NATO i 1999 henviste også Utenriksdepartementet til denne uttalelsen som en viktig del av begrunnelsen for den norske deltagelsen. Regjeringens med-

lemmer refererte gjentatte ganger til dette dokumentet i sin argumentasjon for at bombekrigen var folkerettslig forsvarlig. Jeg hadde atskillig strev med å finne uttalelsen. Det var ikke rart. **Den fins ikke.**" (Anmelders utheving). (side 207).

Denne uttalelsen er hentet fra Gunnar Garbos bok, *Også krig er terror*. På den måten avkler han Regjering og Storting sin omtrentlige måte å håndtere dokumentasjon og internasjonale, folkerettslige bestemmelser. Sett i lys av høstens krigføring i Afghanistan, er uttalelsen med på å underbygge at militære myndigheter ikke er så nøye med hva folkeretten innebærer. Da Regjeringen sendte avgårde F16-fly tidligere i høst, påsto Regjeringen at Norge hadde et klart folkerettslig grunnlag for bombene som skulle slippes over Afghanistan (Pressemelding fra Forsvarsdepartementet 14. oktober 2002). Folkerettsekspert er av en helt annen mening.

Garbo er tidligere NATO tilhenger og gjør et poeng av at Atlanterhavspakten opprinnelig underla seg FN-pakten. Men han var en kritisk NATO tilhenger, kritisk til selve organisasjonsbyggingen, det vil si da pakten ble en organisasjon. Han var kritisk til militariseringen, våpenopprustning og til NATOs ledende rolle i kapprustningen.

Garbo tar oss med på en historisk gjennomgang av hvordan NATO sakte men sikkert ble bygget opp gjennom etterkrigstida til det det er i dag. Hele tida var USA pådriveren. Norges rolle sammen med de andre europeiske landene var å sikre at NATO forble en forsvarspakt i motsetning til i dag hvor norske politikere følger USA på en nærmest nesegrus

måte. For eksempel er begrepet "out of area" ikke nytt. USA søkte å presse alliansen til å engasjere seg "out of area" på et tidlig tidspunkt.

Han viser til utenriksminister Halvard Langes rolle som den kalde kriger og hauk overfor den norske befolkningen, mens han kjempet mot USAs aggressive politikk innad. Garbo kritiserer ham for dette dobbeltspillet og mener at han burde ha hatt en mer åpen rolle også overfor det norske samfunnet. Framstillingen viser Garbo som en kritisk tilhenger av NATO. Andre, blant annet Kari Enholm, ville nok ha vært langt mer kritisk.

Etter den kalde krigen ble Warszawa-pakten lagt ned. Dette var et historisk øyeblikk hvor det samme kunne ha skjedd med NATO. Men slik ble det ikke. Mye tyder på at det var USAs behov som var bestemmende. USA hadde en langsiktig strategi som ordnet seg med mer eller mindre hjelp av historiens gang. Blant annet etter 2. verdenskrig bidro USA med Marshall-hjelpen. Den var sjølsagt ikke ubetinget. USA ga økonomi og sikkerhet til de krigsrammede landene mot at de åpnet dørene for amerikanske bedrifter og innflytelse, det vil si økt markedsadgang og forsvar av USAs interesser.

Garbo beskriver grundig bakgrunn og prosessene som førte fram til NATOs bombing av Kosovo og USAs bombing av Afghanistan, begge deler uten FN-mandat. Han spekulerer på om ikke NATO egentlig ble erklært død i forbindelse med denne siste krigen. I hvert fall ble det avslørt at NATO var et verktøy for USA. Han karakteriserer alliansens skjebne som *"verre enn døden: å fungere som umyndig støttespiller for en supermakt som vanvører internasjonal rett når den står i*

veien for egenrådige globale maktaspirasjoner." (side 121) Og Norge deltar aktivt i USAs geopolitiske maktspill. Garbo er veldig klar på at USA benytter 11. september for hva det må være verdt for å få kontroll over Sentral-Asia på mer permanent basis.

Det underliggende for Garbo er hans klokkeetro på FN og folkeretten og som skal være overordnet alt. Dette går som en rød tråd gjennom hele boka. Den internasjonale folkeretten innebærer blant annet at FN-pakten forbyr angrepskrig. Garbo gir en nyttig gjennomgang for å forstå hva som ligger bak NATOs og USAs neglisjering av folkerettens bestemmelser. Han er også svært skeptisk til FNs utvikling og mener at organisasjonen er overmoden for reform. Han tenker særlig på vetoretten og at makten bør overføres fra Sikkerhetsrådet til Generalforsamlingen.

Garbo har skrevet en grundig og veldokumentert bok som viser veien fram til dagens militærpolitikk. Han viser både den historiske bakgrunnen og de politiske vedtakene som ligger til grunn for dagens NATO, dagens FN og Norges rolle i dette.

Boka er gitt ut på eget forlag med eget bidrag, støtte fra Kari Enholms Stiftelse, kampanjen Nei til nye NATO og ved hjelp av frivillige. Ingen forlag turte å gi den ut. Et av forlagene svarte til og med at boka var interessant og aktuell, men ... Dette er synd. Det er synd når forlagene ikke tør å gi ut en så høyaktuell bok som ville ha kastet lys på dagens politiske debatt og hendinger, og en bok som burde ha vært obligatorisk lesing for samtlige stortingsrepresentanter.

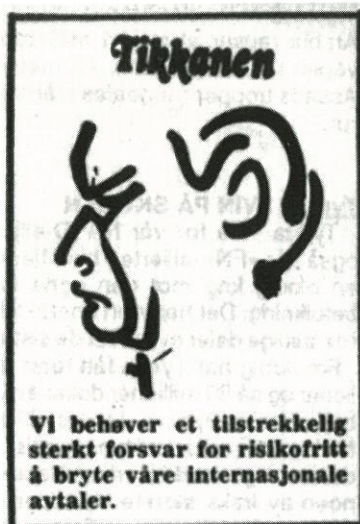
Boka er tettskrevet. Det er lite luft på sidene og mye er til dels tungt stoff. Den innehol-

der også en del skrivefeil og notene til kapittelet om "Den norske NATO-politikken" er falt bort. Det siste er direkte synd da viktig informasjon ikke følger med. Jeg savner også en egen litteraturoversikt. Dette er en bok i Kari Enholms ånd. Hun var også grundig i sin dokumentasjon for å finne fram til motivene for etableringen av NATO og NATOs rolle. Derfor savner jeg henvisninger til hennes bøker.

Til tross for dette vil jeg anbefale boka på det varmeste. Den er full av ironi med spark mot USA og Bush-regjeringen, og til vår egen regjering som logrende hund som følger sin herre. Og boka **er** spennende lesing. Den historiske gjennomgangen av politikken både internasjonalt og i Norge setter dagens handlinger inn i perspektiv.

Ellen Elster

Boka kan bestilles ved innbetaling av kr 150 (inkl porto) til konto 0539 1033449, Gunnar Garbo, Postboks 33, 1459 Fjellstrand. Boka er også lagt ut på internett: <http://ivajoha.home.online.no/nato/>

HENT DEM HJEM!

Seks F 16-fly og om lag 100 nordmenn – over halvparten av dem fra Bodø flystasjon - er sendt til Manas-basen i Kirgisistan for å bombe i fjellene i Afghanistan. Styrken er en del av den amerikansk-ledete militæraksjonen "Operation Enduring Freedom." Aksjonen er ikke en del av det militære nærværet i Afghanistan innenfor FNs ramme og skjer heller ikke i NATO-regi.

Mer enn ett år etter angrepet på World Trade Center og snart ett år etter Taliban-regimets fall er det umulig å forstå at bombing av et fattig og krigsherjet land på den andre sida av kloden skal være en oppgave for det norske forsvaret. Det er heller ikke begripelig at legitime amerikanske sikkerhetsinteresser kan tilsi dette.

Norsk bombing vil bidra til økte lidelser og ødeleggelser i Afghanistan. Det kan i sin tur føre til økt bitterhet og gi økt grobunn for terrorisme. Norske fly risikerer å bli brukt i en intern maktkamp i Afghanistan – med økt risiko for såkalte "feilbombinger" av sivile som resultat.

564 millioner kroner er F16-operasjonen beregnet å koste. Dersom Norge var opptatt av å fjerne grunnlaget for at Afghanistan kan fungere som base for internasjonal terrorisme i framtida, ville det være langt mer effektivt å bruke disse pengene til utvikling og sikkerhetsarbeid på bakken i Afghanistan, primært i regi av FN.

"Dette er fremtidens forsvar", uttalte forsvarsminister Krohn Devold da 60 nordmenn dro ut i krigen fra Bodø, "og peker på evnen til å være fleksible og raske når det dukker opp utfordringer og oppgaver", ifølge avisa Nordland.

Vi kan altså vente at Norge kaster seg på liknende oppgaver i framtida! Terskelen for norsk deltakelse i krig i fremmede land er drastisk senket. Regjeringen forbereder nå opinionen på noe helt nytt, norsk deltakelse i "forkjøpskrig"- mot Irak under amerikansk ledelse.

Som et lite land er Norge avhengig av en internasjonal rettsorden. Spesielt for små land er det svært farlig om det blir "normalt" at stormakter griper inn i andre land militært. Å følge med på ferden med egen deltakelse gjør ikke dette mindre farlig i et lengre perspektiv.

Det norske invasjonssvaret har hatt stor oppslutning blant folk i Bodø og Salten-distriktet.

Det nye "fremtidens forsvar" vi nå ser konturene av minner mer om et "angrep" og kan bli betydelig mer omstridt. Norske politiske og militære myndigheter bærer et tungt ansvar ved å sende soldater ut for å våge livet i en tvilsom krig. De norske styrkene kan ikke vente støtte på grasrota i hjemlandet dersom de dreper uskyldige i fremmede land.

Derfor: Hent dem hjem!

Fra Fredsbevegelsen i
Nordland, Bodø

————— IKFF —————
Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet

Grunnlagt i Haag 1915

Postboks 8810 Youngstorget
N-0028 Oslo
Besøksadresse:
Storgaten 11 - 5 etg, 0155 Oslo
Konto nr. 0531.5027057
e-post: ikff@online.no

Tlf. 23 01 03 40/00 fax 23 01 03 01
Telefontid: Mandag, tirsdag, onsdag og
torsdag kl. 10-13.00
Kontoransvarlig: Sidsel Andersen og
Mari Holmboe Ruge

Landsleder: Edel Havin Baukes
Adresse: IKFF-kontoret
Representant i det internasjonale
hovedstyret: Ellen Baalsrud
Adresse IKFF-kontoret

IKFF - avdelinger - grupper - kontakter

Bergen: Zoia Grannes
Kalfarlien 4
5018 Bergen
Tlf. 55 31 27 20 (privat)
55 13 40 00 (jobb)

Fredrikstad: Odrun Buer
Ridehusgt. 5 A
1606 Fredrikstad
Tlf. 69 31 17 33

Grimstad: Lise Natland
Bioddgt. 3
4878 Grimstad

Hamar / Hedmark:
Grethe Nielsen
2310 Ottestad
Anna Sveberg Eggen
Orion 39
2315 Hamar
Tlf. 62 52 55 77

Nordland: Eva Braseth
Reinslettveien 41
8009 Bodø
Tlf. 75 58 13 19

Oslo og omegn:
Helga Syrrist
Tåsenveien 77
0873 Oslo
Tlf. 22 23 15 22
Turid Steen
Løkkeveien 9
0253 Oslo
Tlf. 22 44 20 34

Romerike:
Gry Havin Kongsrud
Kjærmo gartneri
1929 Auli

Røros: Åse Berg
7372 Glåmos
Tlf. 72 41 46 31

Sandnes: Berit Oldeide
Christiesgt 20
4307 Sandnes
Tlf. 51 66 31 67

Stavanger:
Kari Foldøy
Rektor Berntsensgt. 12 B
4022 Stavanger
Tlf. 51 55 33 83
Hanne Kjersti Knutsen
Blåfjellveien 1
4019 Stavanger

Troms:
Hermien Stoop Prestbakmo
Trollbakken 6
9321 Moen
Tlf. 77 83 13 24

Vestfold: Bjørg Berg
Mårveien 7
3124 Tønsberg
Tlf. 33 32 64 35

International Peace Update
adr. WILPF, 1 rue de Varembe
1211 Geneva
Switzerland
pris kr. 120.- per år

- Bestillingskupong -

Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet (IKFF)

Postboks 8810 Youngstorget, 0028 Oslo

Jeg vil bli medlem Abonnent på *fred og frihet*

Medlemmer kr. 250.- inkl. bladet

Abonnement på *fred og frihet*: kr. 180.-

Redusert kontingent kr. 175.- inkl. bladet

Konto nr 0531.50.27057

Navn.....

Adresse.....

Postnr./sted.....

C-post
Blad i postabonnement

Returadresse:
IKFF
Postboks 8810 Youngstorget
0028 Oslo

FREDSSANG

(Jødisk – verdens eldste)

Og alle mennesker skal leve i frihet
Og ikke lenger være redde
Og alle mennesker skal leve i frihet
Og ikke lenger være redde

Og til en plog skal sverdet smides
Land skal ikke lenger strides
Og til en plog skal sverdet smides
Land skal ikke lenger strides

Og alle mennesker skal leve i frihet
Og ikke lenger være redde

